

meghívja a birtokára, ahol találkozik gazdag apjával, aki anyja — prostitúcióból szerzett — fillérekkel jutott ahhoz a képesítéshez, aminek a segítségével társadalmi pozíciót szerzett magának. A felső társadalom azonban nem tűri meg soraiban a leleplezett fattyut, mire az visszavonul a bordélyházi világba s bosszút esküszik apja ellen: féltestvérét, apja törvényes házasságból származó leányát a bordélyházba juttatja, ahol édesanyja él. Bosszúja betetőzéseül apja szemébe vágja gyalázatosságát. Az apa öngyilkos lesz, de birtokát fiára hagyja, ahol az tolsztoji alapon közös gazdálkodást folytat parasztaival. Ezzel azonban még nincs vége. Következik a világháború. A háborúból visszatérve a törvénytelen születése miatt a polgári világból kiüldözött hős, (akinek még a gazdagság sem, hozzá meg a rehabilitálást s a szubjektív lelki egyensúlyt) törvénytelenül született kislányát, (akit ebből az állapotból minden eszközzel ki szeretett volna menteni) ugyanott találja, ahol anyja őt szülte, a bordélyban. Német tiszték züllesztették prostituálttá. Egyetlen lövéssel kioltja leánya életét. — Mindez egy törvényszéki tárgyalás keretében folyik le, ügyesen beállítva az apa védőbeszédén keresztül.

A darab, amit Bellu társulata Románia majd minden kisebb-nagyobb városában eljátszik — érdekes. De érdekes a közönség is, mely szemmel láthatólag különbözik az előkelő bucarestii vendégtársulatok közönségétől. Főleg munkásokból és elsőgenerációs városi kispolgárokból áll ez a közönség, akik megragadottan kísérik a szülén folyó kiméletlen városi életet, a kiközösítettek sorsát s a morál és az előítéletek halálba hajszoló kegyetlenségét. Bellu jó propagandista, aki nemcsak tüntet azzal, hogy kisérlétéhez nem a fővárost, hanem az egész országot választja s utoljára hagyja a bucarestii bemutatót, hanem vallomást is tesz: szembefordul a kiváltságos művészet előítéleteivel. — Jellemző az is, hogy míg a bucarestii színjátszás Baptiste Foutreaux óta, aki 100 évvel ezelőtt játszott először színházat Bucurestiben, nem szabadult meg a francia stílusú színháztól, addig Bellu teljesen eltépi magát ettől a színjátszástól. A rendezésben valóságábrázolásra törekszik, sőt a színpadi beállításban elveti az impresszionizmus hatás vadászó kulisszáit s a környezet tárgyilagos jelzésére és jellegzetes kihangsúlyozására törekszik. Ezekkel a vonásokkal Bellu öntudatlanul is a munkásszínjátszás szomszédságába kerül: ösztönös kísérlete mindenkép' elszakadás a hagyományos színházi formától. Lehet, hogy a fővárosi bemutató a szakmabeliek elítélését eredményezi, ám ha törekvéseit avatott színpadi kéz fogja össze, még megérhetjük, hogy a tárgyilagos román színházat indítja utnak ez a csavargóból lett fiatal író.

Méliusz József

A MAGYAROSZÁGI SZELLEMI ÉLETET az utóbbi időben minden téren forrongás, nyugtalanság s a szokatlannál szokatlanabb tervek zürzavara jellemzi. Budapesten ugyanugy, mint vidéken, új lapok indulnak, új irodalmi társaságok alakulnak.,,Reformokat" hirdető új írók és megváltást ígérő „vezérek" zibongnak és tolongnak, hogy a régi nemzedéktől átvegyék a szellemi élet irányítását s ami ezzel egyértelmű, a nem minden anyagiak nélküli stállumokat. A tömeg nélküli „vezérek", a „reform" nélküli reformisták s a minden különösebben új szellem nélküli „új szellemi front" tülekedését és lármáját nehéz áttekinteni. Sok az ellenkező irányzat. (Néha jó szándék is!) Sok a változás. Lapok és emberek merülnek vissza az ismeretlenségből s új nevek s „új" eszmehirdetők bukkannak föl. Se a keretek, se az összetartó konkrét vagy ideológiai kapocs nem erős, nem állandó. A nagy kavargásból ezért csak a viszonylag szilárdabb csoportosulásokat soroljuk fel.

A legszélesebb gyűrűzésű a Zilahy Lajos által kezdeményezett *Uj Szellemi Front: a magyar narodnikok irodalmi célokot követő, társadalmi reform igényekkel fellépő csoportja*. Ez a csoport, mely a kormány némi bizalmát élvezzi, sokszor a kijelölt határokon túl a földreform, a kizárólagos népiesség és az író és a parasztság közös életszemléletének gondolatát hirdeti. Ezek közt hangzik fel a legsürgősebben a román-magyar kulturközeledés kérdése is. Napilapjuk, ahol kérdéseiket állandóan felszínen tartják a *Magyarország*, folyóiratuk a *Válasz*.

A *Válasz* teoretikusai közt a legnagyobb súllyal *Illyés Gyula*, *Féja Géza*, *Matolcsy Mátyás*, *Kerék Mihály*, stb. szerepelnek; közös nevezőre azonban a magyar „problémák” megoldását illetőleg korántsem hozhatók. Bár a generális földreform szükségességében mindnyájan egyetértenek, a „parasztgondolat” tartalma azonban már mindegyikükénél más és más. Féja Géza Dorgeresre emlékeztető (fasisztikus) parasztállam elgondolása Illyés Gyula valóságkutató népi gondolatától lényegében különbözik. Kerék Mihály és Matolcsy Mátyás földreform (tagosítás-telepítés) tervei jóhiszemű (már az októberi forradalom által felvetett) elgondolások. Tudományosan megalapozott tervezetük főként a már birtokkal rendelkező 1-5 holdas kisgazdaságok kiemelésére s megsegítésére irányul s csak részben célozza a teljesen földnélküli parasztság „földigényeinek” kielégítését. Elméletük egyik szerves hibája, hogy a reformok megvalósítását tisztán a meggyőződéstől és belátástól várják. Azokat az osztályakadályokat, amiknek legyőzése nélkül minden reform, bármilyen valóságsszinezetű is, pusztta és elérhetetlen utópia, egyáltalán nem látják. Matolcsy könyve, amelyeie e nemzedék atyja, *Szekfü Gyula*, irt bevezető sorokat, ma a jóhiszemű fiatal nemzedék szociális életfelfogásának bibliája. Mindenesetre érdeme — úgy Matolcsynak, mint Keréknek — a földkérdés állandó napirenden tartása és az, hogy a jelszók kultusza helyett a szociális kérdés tanulmányozására irányítja a fiatal nemzedék figyelmét.

Németh László hatása érződik azon az író- és tudóstömörülésen, amelyik szintén a fiatalok soraiból indulva ki főcéljául a „magyar humanizmus” feldolgozását s a középkori magyar lelkiélet „rejtett” szépségeinek kibányászását tartja. Folyóiratuk (*Apolló*) eddig megjelent három kötet szembeszökően igazolja, hogy e csoport (bár tagjai közt nem egy — akadémikus értelemben — kitűnően művelt) kutatásaiban nem a társadalmi valóságból indul ki, hanem valami tetszetős és elképzelt s utólag mindig igazolásra váró elméletből. Az Apolló célkitűzéseivel értegyet az ugyancsak humanista *Sziget*, a Németh László körüli nemzedék egy másik, újabb organuma. Németh László törmelék ideológiája nyomán indultak a *Magyarságtudomány* c. folyóirat emberei, akik a magyarságra vonatkozó ismeretek új szintézisére törekednek — idealista módszerrel.

A *Válasz*, *Sziget*, *Apolló*, *Magyarságtudomány*, stb. látszólag az es-saiben ujjászülető élénk szellemi tevékenység és tudományosság jele, valójában azonban válságtűnet, a legfrissebb középréteg-nemzedékek világfelfogás keresése. Ugyancsak ez a nemzedék jelentkezik azokban a vidéken meg-meginduló folyóiratokban, amelyek megyeszékhelyenként a kulturförlényes snobizmusnak vagy szubvencionak köszönhetik létüket. Évente 10-15 ilyen folyóirat indul, életük határát azonban mindig a szubvenció összege szabja ki. Ilyenek az *írott Szó*, a *Vasi Szemle*, a *Győri Szemle*, stb.

(Debrecen)

Dezséri György